

Norske trolldomsprosesser

Prosessnummer: 676

Tiltaltes navn: Anne Knudsdatter

Årstall: 1594

Sted: Bergen i Hordaland

4. Anne Knutsdotter Kristen Jydes Kvinde.

Anno 1594 denn 16 Martij paa Bergennraadhus Neruerendes Erlig welbördig mannd Peder Taatt Slotzherren paa Bergennhus sampt Laugmannd, Borgemestere, Raadtmennd oc Laugrettett. Da haffuer hunn sig paa dett allerhöigeste forpflichtett, att hun ephther denn dag slet oc aldellis wille offuergiffue oc afstaa saadanne forfengelige lesninger, signelser oc kaarskeringh Och strax römme oc Vnduige aff Staffuangers stichtt, saa at dersom hun derephther med saadant befanndtst, wilde hunn lijde oc Wdstaa den straff som Öffrighedenn wilde henne paalegge, som oc Wijdere Vdi hendis missgierningh wdj gode menndz Missiuez breffuer aff Staffuanger er antegnitt, for huilcke sager hunn war der aff Staffuangers stichtt römptt.

Dernest fremeschett Claues Meltzouw ein borgersche her sammestedt wed naffn Magdalena Henndrick Murmesters som thillaugde oc beschyldett Anna Knudtzdaatter att hun med Troldomskaanster haffde Omkommitt hendis förre manndt, oc si denn giordt hender sielff megett ondt wdi adschillige maader oc paa adschillige tijder som henndis schriftlige beretning som Claues Meltzouw i dannemendtz neruerelse derom haffuer ladett antegne wijdlofflig formelder, Och eblant andre Artikler formeldis att denn thid forne Magdalena fick ein hastig kranckdom, saa hunn bleff wild oc fra henndis sinnd, Da kom forne Anna wdenbudt oc w-ömbedenn thill hennder oc adspurde henndis pige Anna Hieronimusdaatter Huj ligger din Matmoder i saadann schick, oc pigenn haffde suarett at gud motte dett wijde, Da bekiendett nu forne Anna Knudtzdaatter, att hun tog eit stöcke inngefer oc stack det wdi forne Magdalenis mundt, oc forne Anna wwitterlig dermed strög hende paa Röggen, oc brugtt derthill denne ephterschreffne lesning for Ichtt saa att hun om anddenn dagen bleff derephther hiolpenn oc kunde gaa igien som thilforne.

Flye bort icht du fulle skam, gud frij os fra laster oc skam, i tre naffn gud faders, sönnis oc helligaandtz Amen.

Item opregnit nu for^{ne} Anna tuende andre signelser som hunn her wdi byenn brugdt haffuer som thilforne i Staffuangers sticht emod henndis forplichtt. Först for Begh som Mennischenn faar i födtzellen,

Der war Nie Marier schulle bede binnde, den ene bad, den anden bandt 3 fingre nedenfor naufflenn, Der schallt du bunn denn ligge indthill Domsdegi saalenge den Stein laugder war fra Doms effue,

Item for Vred, Wor herre Jesus reed offuer ein bro der mötte hannom ein Ond quinde, huort schalltu sagde Christus, Jeg will mig i Mannde hiem, huad schaltu der sagde Christus,

Jeg schall brytte lem fra lem, ryg fra Ryg, neij sagde Christus, Du schallt ingenn lytha oc inngen brytha, Du schallt dig i Bergen blaa, der schaltu steffne paa i tre naffn gud faders sönnis oc helligaandtz Amen.

Item saugde for^{ne} Anna sig att haffue brugdt ein signelse for Læd, som hund nu ei saa hastig kunde mindes at opregne, Och Derhos bekienddet hennder, att haffue lest wdi gaassefiedt for Vred oc sentt Halte Mogenns for Helseboed for hans Kranckdomb.

Item wdi for^{ne} Magdallenis schriftlig beretningh er antegnit att for^{ne} Anna nogle ganngue haffuer sagdt thil Magdalenis pige Anna Hieronimusdaater, att dersom Magdalena wille were hender tro, oc icke sige fra, Da wiste hun huem dett onde haffde giordt for^{ne} Magdalena, oc denn att wilde wise hennder, Saa denn schulle komme for henndis seng og bede hennder om forladelse, Huilchenn beretning for^{ne} Anna Knudtzaatter nu icke benegte kunde, Wdenn saugde sig saadant att haffue tallet Vdi henndis Kranckdom oc Raserij Oc derhois bekiender for^{ne} Anna Knudsdaater att haffue bedett for^{ne} Magdalenes pige hente hennder Kierkeiord aff Kierkegaardenn, thil for^{ne} Magda-

lenis Helseboedt, Och der for^{ne} Anna haffde bekommet samme Jord aff Scte Mortenns Kierckegaard oc denn behollet hos sig paa tridie Daig, senn dett hun bod med ein blind quinde wed naffn Mette thill for^{ne} Anna Hieronimusdaatter, att komme thill hennder, Och der hun kom antuordit hun hende samme Kirkeiordt med saadan befalningh att hun ein partt deraff schulle legge Vnder Magdalenes Öltönne, oc nogett Vnder dörstockenn, oc nogett Vnder henndis seng, som for^{ne} Anna Knudzdaatter sampt for^{ne} Anna Hieronimusdaatter oc for^{ne} Mette nu her for rettenn bekienddet saaledes were sig thildragit. Oc som denne Jord haffde ligget wed for^{ne} Magdallenes seng wdi sex wger, Da sagde for^{ne} Magdallena sig att haffue bleffuit kröpell oc lam, Saa hun icke andet wiste ennd hun haffde werit dödt, Och der wij nu adspurde for^{ne} Anna Knudtzaatter for huad Orsage hun loed hempte oc bruge denn Kirkeiordt Da suarett hun att dett for lang thid sidenn war hender raadlagdt aff ein quinde wed naffn Guron Fielder i Skioldtz soggen i Ryföлке, (som hunn sagde nu att were dödt) att dersom Duergen eller nogenn gaardboo sögte nogenn, Da schulle denne Kirkeiordt hielpe, Sammeledes bekienddet for^{ne} Anna Knudtzaatter att haffue tagget oc fölt paa for^{ne} duerg att hannd haffde smaa blöde oc laadene fingre, Och hannd eingang wille hafft med hennder att giöre, oc wilde hafft hennder aff senn genn.

Item for^{ne} Annes mand Christen Jude bekienddet att emedenn for^{ne} Anna laa kranck antuordett hand nogett Saltt thill Lisbett Her Wolffgangs söster, som hun schulle bere thill for^{ne} Magdallena for helseboedt, Huilchet Saltt for^{ne} Magdalena oc Lisbett saugde att haffue forsuundet fra dennom, Och der de Willde brende skaalen med Kluderne, som dett salt haffde leiget wdi oc denn Kirkeiordt, som forschtt staar, Da gaff dett megenn bulder fra sig som for^{ne} Magdalenes oc Lissbets schriftlige beretning derom wijdere formelder, oc de nu sielff her for rettenn bekienddet: Suarit nu for^{ne} Anna att naar nogenn will

kaste ein Klud med salt i Ildenn, Da kannd den Klud icke brennde, oc saltet bliffuer wdi ein Klimp, Derhois bleff her wdj rette fremlaugdt ein beseiglett wdcopie wnder Dannemendz forsegling i Staffuannger som M. Jörgenn Ericksönn Superintendent i Staffuangers sticht forhuerffuett haffuer aff höiglofflig Konning Frederich denn thid forne Anna brugte hendes wgudelig signelsse paa Cosmussis höstru i Staffuannger, Dog wij her Vdi rette icke thilforne haffuer haft Copie eller widschaff om samme breff, som er daterit paa Kiöpnehauffns slott denn 21 Dag Septhembris aar 1584¹ med hans naades eigenn haandt Vndertegnett, som i sin beslutning Vdtröckelig formeller, at huor nogenn saadann folck finndes som enten bruge eller giöre forargelig wchristelig middell entenn med kaarssignelse lesning oc andenn saadann wgudelig oc wchristelig handdell, Da at schulle lade Dennom som befinndes enten at söge eller bruge, eller att giöre saadant straffis paa liffuett wdenn all naade, oc med Ingenn saadanne see igiennom fingre, Saa frempt de icke wille stannde högbete Konge Maytt derfor thill rette.

Item bleff her wdj rette Oplest Wdcopie aff Konning Christian 4 wor allernaadigste herris breff Daterit paa Kiöpnehaffns slott Denn 31 Julij Anno 1593² Indehollendes att huilchen som befinndes att bruge oc bruge lader, oc giörer saadann forargelig oc wchristelig handdell, Da at schulle lade Dennom straffe paa liffuitt wdenn all naade oc med ingenn saadanne see igiennom fingre som höigbete tuende Kongelige breffuer derom wijdere formeller.

Oc effteratt wij haffde Ranndsagett forne Anna Knudtzdaatters saig, Da befinndes wdj sannhedt att hun wdj mange aar ephther denne forskreffne hemndis eigen bekiendelse haffde omgaett med hendis wchristelig signelser oc Troldomskaanster

¹) Paus Forordn. S. 415.

²) Se foran S. 252.

emod högbete Konning Maytts breffuer, oc den forpflicht som hunn for Öffrighedenn i Staffuanger giordt haffuer, Thi saugde wij for rette at forne Anna Knudtzdaatter ephther saadann hendis eigen bekiendelse oc Kongelig strenge oc alffuorlig befalning bör att straffes paa Liffuitt.

II. Henviſning til Kontorets Ret.

Wij effterschreffne Pouell Helliesenn Bergenns oc Gulatings laugmand, Lauritz Hannsen, Hanns Findsen Borgemestere i Bergenn, Kiennendes oc Vitterligt giöre med dette wortt Opne breff, at paa Bergennraadhus Anno 1593 denn 13 Septembris, Kom vdi rette tuende Kiöpmennd wed bröggen, Jost Harberdingh oc Hanns Proust i Guldskoenn¹ paa den ene, oc Niels Kallesenn paa den anden partt om xxx Voger fs som forne Jost Kraffde forne Niels Kallisenn, Och forne Niels saugde att haffue senndt forne Kiöpmennd thill sammenn eit hundrede woger, som de saugde at Hanns Proust allene skulle haffue Optaget oc meer ennd hannom burde, oc forne Hanns Proust meentte dett anderledes att wille bewisse for deris Kiöpmandtz rett wed bröggen, Da ephtherdij denn sag er tuende Kiöpmander anlangennendes om deris Kiöpmandtz handdell som baade ere Residerendis wed bröggen Vnder Contors rett, Thi haffuer wij denne saig Opsatt thill deris Oldermand oc Kiöpmandtz rett, oc gaa dom hues rett er.²

¹) Guldskoen, der rimeligvis engang har tilhört den bekjendte Halvard Gullskör under Haakon Haakonssön, og först træffes i et Diplom af 1308 (i Gullskónum), udgjör nu det nordlige Hjørne af Bryggen ved Dreggens Almending.

²) Man seer heraf, at naar begge Parter hørte til paa Bryggen, og Sagen angik Handel, kunde Sagvolderen skyde sig fra Byens Domstole og forlange Afgjörelse for Kontorets Ret paa Kjöbmandsstuen, ligesom